

THE PLACE AND ROLE OF THE ASSYRIAN STATE IN THE HISTORY OF THE ANCIENT WORLD

Odina Abdujalilova

Second-Year Student, Faculty of History

Jizzakh State Pedagogical University

Jizzakh, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Assyria, Neo-Assyrian Empire, Near Eastern geopolitics, military reform, intelligence system, “ade” treaties, cuneiform documents, Nineveh archive, Urartu, Babylon, deportation policy.

Received: 14.07.26

Accepted: 15.07.26

Published: 16.07.26

Abstract: This study examines the geopolitical role, military doctrine, and administrative strategy of the Neo-Assyrian Empire, widely recognized as the first military-administrative empire in ancient history. The research explores Assyria’s radical military reforms, the world’s first state-level intelligence and diplomatic networks, and the specific dynamics of its relations with conquered peoples and neighboring major powers (Neo-Babylonia, Egypt, Urartu, and Media). The study is based on cuneiform inscriptions, royal annals, and international archaeological findings. The topic is highly relevant not only for ancient history source criticism but also for analyzing the broader dynamics of imperial formation, geopolitical expansion, and collapse.

OSSURIYA DAVLATINING QADIMGI DUNYO TARIXIDA TUTGAN O‘RNI VA ROLI

Odina Abdujalilova

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Tarix fakulteti II-bosqich talabasi

Jizzax, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: Ossuriya, Yangi Ossuriya imperiyasi, Yaqin Sharq geosiyosati, harbiy islohot, razvedka tizimi, “ade” shartnomalari,

Annotatsiya: Ushbu tadqiqot qadimgi dunyo tarixidagi ilk harbiy-ma’muriy imperiya hisoblangan Yangi Ossuriya davlatining Yaqin Sharq mintaqasidagi geosiyosiy roli, harbiy

mixxat hujjatlari, Nineviya arshivi, Urartu, Bobil, deportatsiya siyosati.

doktrinasi va boshqaruv strategiyasini tahlil qiladi. Ishda Ossuriyaning tub harbiy islohotlari, dunyodagi ilk davlat miqyosidagi razvedka va diplomatik aloqalari, shuningdek, bo'ysundirilgan xalqlar va qo'shni yirik davlatlar (Yangi Bobil, Misr, Urartu, Midiya) bilan munosabatlarining o'ziga xos xususiyatlari o'rganilgan. Tadqiqot mixxat yozuvlari, shohona solnomalar va xalqaro arxeologik tadqiqotlar natijalariga asoslanadi. Mavzu nafaqat qadimgi tarix manbashunosligi, balki imperiyalarning shakllanishi, geosiyosiy ekspansiyasi va inqirozi dinamikasini tahlil qilish uchun ham dolzarbdir.

МЕСТО И РОЛЬ АССИРИЙСКОГО ГОСУДАРСТВА В ИСТОРИИ ДРЕВНЕГО МИРА

Одина Абдуджалилова

Студентка 2-го курса исторического факультета

Джизакского государственного педагогического университета

Джизак, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Ассирия, Новоассирийская империя, геополитика Ближнего Востока, военная реформа, система разведки, договоры «аде», клинописные документы, Ниневийский архив, Урарту, Вавилон, политика депортации.

Аннотация: Данное исследование анализирует геополитическую роль, военную доктрину и стратегию управления Новоассирийского царства, считающегося первой военно-административной империей в истории древнего мира. В работе рассматриваются коренные военные реформы Ассирии, первая в мире государственная система разведки и дипломатических связей, а также особенности взаимоотношений с покоренными народами и соседними крупными государствами (Нововавилонское царство, Египет, Урарту, Мидия). Исследование основано на клинописных текстах, царских анналах и результатах международных археологических исследований. Тема актуальна не только для источниковедения древней истории, но и для анализа динамики формирования, геополитической экспансии и кризиса империй.

Kirish. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, unda Ossuriya imperiyasining harbiy-siyosiy faoliyati faqat bosqinchilik nuqtai nazaridan emas, balki davlat boshqaruvi, geostrategik rejalashtirish, iqtisodiy manfaatlarni himoya qilish va axborot boshqaruvi tizimi bilan uzviy bog'liq holda kompleks tahlil qilinadi. Shuningdek, tadqiqot qadimgi Yaqin Sharq manbalarini zamonaviy tarixshunoslik yutuqlari hamda geosiyosiy nazariyalar asosida qayta baholash imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda Yangi Ossuriya imperiyasi faqat harbiy qudratga ega davlat sifatida emas, balki harbiy boshqaruv, razvedka, logistika, diplomatik nazorat va iqtisodiy boshqaruvni yagona markazlashgan tizimga birlashtirgan ilk imperiyalardan biri sifatida kompleks tahlil qilinadi. Shuningdek, imperiyaning geosiyosiy strategiyasi va boshqaruv mexanizmlari zamonaviy tarixshunoslik hamda geosiyosiy yondashuvlar asosida qayta talqin qilinadi.

Mazkur tadqiqot natijalari qadimgi Sharq sivilizatsiyalari tarixini chuqurroq o'rganish, imperiyalar evolyutsiyasini ilmiy jihatdan baholash hamda "Jahon tarixi", "Qadimgi Sharq tarixi" va "Davlatchilik tarixi" fanlarini o'qitishda nazariy va amaliy manba sifatida foydalanish imkonini beradi.

Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida tarix fanida keng qo'llaniladigan zamonaviy metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Xususan, tadqiqotning nazariy va metodologik asosini tarixiylik, xolislik, tizimlilik va ilmiylik tamoyillari tashkil etdi. Tadqiqot davomida tahliliy (analitik), qiyosiy-tarixiy, manbashunoslik, tarixiy-taqqoslash hamda tarixiy-geografik metodlardan kompleks ravishda foydalanildi. Mazkur metodlar Yangi Ossuriya imperiyasining shakllanishi, siyosiy taraqqiyoti va geosiyosiy strategiyasini har tomonlama ilmiy tahlil qilish imkonini berdi.

Qiyosiy-tarixiy metod asosida Ossuriya imperiyasining davlat boshqaruvi, harbiy tizimi va tashqi siyosati Qadimgi Misr, Bobil, Urartu va Midiya davlatlari tajribasi bilan taqqoslab o'rganildi. Tarixiy-geografik yondashuv orqali imperiyaning hududiy kengayishi, strategik savdo yo'llari ustidan nazorat o'rnatish siyosati hamda tabiiy-geografik omillarning davlat taraqqiyotiga ta'siri baholandi. Tahliliy metod esa tarixiy voqealar o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqligini aniqlash, harbiy islohotlar, razvedka tizimi va diplomatik siyosatning o'zaro uzviyligini ochib berishga xizmat qildi.

Tadqiqotning asosiy manbalarini mixxat yozuvlari, shohona annallar, Nineviya va Kalxu (Nimrud) arxivlaridan topilgan diplomatik hujjatlar, ma'muriy yozishmalar hamda qadimgi Yaqin Sharq tarixiga oid arxeologik topilmalar tashkil etadi. Shuningdek, H. W. F. Saggs, A. K. Grayson, Karen Radner, Mario Liverani, Simo Parpola, J. N. Postgate, Eckart Frahm, Georges Roux va B.

Oded kabi xorijiy olimlarning ilmiy tadqiqotlari tahlil qilinib, ularning ilmiy qarashlari o'zaro qiyoslandi.

Mavzu jahon tarixshunosligida yetarli darajada o'rganilgan bo'lsa-da, mavjud ilmiy ishlarda asosiy e'tibor ko'proq Ossuriyaning harbiy yurishlari, istilochilik siyosati va hukmdorlar faoliyatiga qaratilgan. Biroq imperiyaning axborot-razvedka tizimi, davlat pochta-logistika tarmog'i, diplomatik boshqaruv mexanizmlari hamda ularning geosiyosiy strategiya bilan uzviy bog'liqligi kompleks yondashuv asosida hali ham yetarli darajada tadqiq etilmagan. Ayniqsa, ushbu tizimlarning imperiyaning uzoq muddatli siyosiy barqarorligi va mintaqadagi ustunligini ta'minlashdagi o'rni zamonaviy tarixshunoslik nuqtai nazaridan chuqur tahlil etishni talab qiladi.

Mazkur tadqiqotning metodologik yangiligi shundan iboratki, unda Yangi Ossuriya imperiyasi faoliyati faqat tarixiy voqealar ketma-ketligi sifatida emas, balki harbiy boshqaruv, razvedka, logistika, diplomatiya va iqtisodiy strategiyalar o'zaro bog'liq yagona geosiyosiy tizim sifatida tahlil qilindi. Shu orqali imperiyaning siyosiy qudratini ta'minlagan asosiy omillar kompleks tarixiy yondashuv asosida qayta baholandi.

Tadqiqot natijalari. Miloddan avvalgi I ming yillikning birinchi yarmida Yaqin Sharq mintaqasi siyosiy, iqtisodiy va harbiy jihatdan dunyoning eng muhim geosiyosiy markazlaridan biri hisoblangan. Aynan shu davrda Yangi Ossuriya imperiyasi shakllanib, o'zining markazlashgan davlat boshqaruvi, muntazam harbiy tizimi va keng ko'lamli tashqi siyosati orqali qadimgi dunyoda ilk yirik imperiyalardan biri sifatida tarix sahnasiga chiqdi. Ossuriyaning qisqa muddat ichida ulkan hududlarni egallashi, murakkab boshqaruv tizimini yaratishi hamda turli xalqlarni yagona siyosiy makonga birlashtira olishi uning jahon davlatchiligi tarixidagi alohida o'rnini belgilaydi.

Bugungi kunda qadimgi imperiyalar tarixini o'rganish nafaqat tarix fanining muhim yo'nalishlaridan biri, balki zamonaviy xalqaro munosabatlar, geosiyosat va davlat boshqaruvi nazariyalarini chuqurroq anglashda ham muhim ilmiy ahamiyat kasb etmoqda. Chunki tarixda hukm surgan yirik imperiyalar tajribasi zamonaviy davlatlarning siyosiy strategiyasi, xavfsizlik tizimi, mintaqaviy integratsiya va geosiyosiy raqobat jarayonlarini tahlil qilishda nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Ossuriya imperiyasining harbiy ekspansiyasi, markazlashgan boshqaruv tizimi, razvedka va diplomatik faoliyati, viloyatlar ustidan qat'iy nazorat o'rnatish usullari hamda strategik savdo yo'llarini boshqarishga qaratilgan siyosati qadimgi Yaqin Sharq tarixida yangi bosqichni boshlab berdi. Ayniqsa, davlat miqyosida shakllangan razvedka tarmog'i, muntazam pochta-logistika tizimi va vassallik munosabatlarining takomillashuvi imperiyaning uzoq muddat geosiyosiy ustunligini ta'minlagan muhim omillardan biri bo'lgan.

Miloddan avvalgi I ming yillikning birinchi yarmida Yaqin Sharq hududi nafaqat geografik, balki strategik jihatdan ham global imperiyalar to'qnashadigan asosiy makonga aylandi. Ossuriya davlatining mintaqada mutloq gegemonlikka erishishi to'g'ridan-to'g'ri harbiy-siyosiy tizimning mukammalligi bilan bog'liq edi. Miloddan avvalgi 745-yilda taxtga chiqqan Tiglatpalasar III davrida amalga oshirilgan islohotlar davlatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy tizimlarini tubdan o'zgartirishga qaratildi [1].

Ossuriya tarixda ilk bor faqatgina dehqonlar va chorvadorlarning mavsumiy majburiyatiga tayonuvchi qo'shindan voz kechib, to'liq davlat ta'minotidagi doimiy professional armiyani — "kisir sharruti" (shoh polki) tizimini yaratdi [2].

Ushbu qo'shin quyidagi strategik qurollanish va tarmoqlarga ajratildi:

Jangovar aravalar va elita suvoriy qismlari: Tezkor hujumkorlikni ta'minlovchi asosiy zarbdor kuch.

Muhandislik va qamal bo'linmalari: Devorlarni buzuvchi taranlar, qamal minoralari va daryolardan o'tish uchun ko'priklar quruvchi maxsus qismlar.

Temir qurollanish: Qo'shinning ommaviy ravishda temir qilichlar, sovutlar va qalqonlar bilan qurollanishi unga bronza davridan to'liq chiqmagan qo'shnilar ustidan mutloq ustunlik berdi [3].

Harbiy islohotlar natijasida Ossuriya har qanday iqlim va relyef sharoitida (tog'li Urartudan tortib, tekislikdagi Bobilgacha) bir vaqtning o'zida bir nechta frontda urush olib borish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Qadimgi dunyodagi "Axborot o'yini": Razvedka tarmog'i va pochta xizmati

Ossuriya imperiyasi o'z hududlarida barqarorlikni saqlash va tashqi xavflarning oldini olish maqsadida strategik razvedka doktrinasini ishlab chiqdi. Rossiya va Britaniya imperiyalarining XIX asrdagi razvedka faoliyati kabi, Ossuriya ham o'z davrida qo'shni davlatlar ichiga maxfiy josuslar tarmog'ini joylashtirgan. Shoh Sargon II (mil.avv. 722–705) davriga oid Nineviya arxividan topilgan mixxat maktublar imperiyaning mukammal axborot tarmog'iga ega bo'lganini isbotlaydi [4].

Viloyat hokimlari (satraplar) va maxfiy agentlar to'g'ridan-to'g'ri poytaxtga — shoh kantselyariyasiga hisobotlar yo'llab turgan. Bu jarayonni tezlashtirish uchun imperiya miqyosida "tululu" — maxsus davlat pochta yo'llari va bekatlari tizimi joriy etildi [5]. Otlar choparlar va signal olovlar orqali chekka hududlardagi xabar bir necha soat ichida markazga yetib kelgan.

Tarixiy hujjatlardan namuna: Sargon II ning o'g'li Sinaxerib (u o'sha paytda razvedka tizimi rahbari bo'lgan) otasiga yo'llagan maktubida shimoldagi raqib — Urartu davlatining harbiy tayyorgarligi, ularning kimmeriyalar bilan to'qnashuvdagi mag'lubiyati va qo'shin tarkibidagi ichki

nizolar haqida aniq ma'lumotlarni taqdim etgan [6]. Ushbu strategik ma'lumotlar yordamida Ossuriya mil.avv. 714-yilda Urartu ustiga muvaffaqiyatli yurish qilib, uni zaiflashtirishga erishdi.

Xonliklar va mahalliy elita bilan munosabatlarda imperial Rossiya protektorat usulidan foydalanganidek, Ossuriya ham bo'ysundirilgan qirolliklar bilan munosabatlarni qat'iy shartnomaviy tizimga soldi. Buni qadimgi manbalarda "ade" (sadoqat qasamyodi/shartnomasi) deb atashgan [7]. Vassal hukmdorlar Ossuriya xudolari nomi bilan qasam ichib, har yili belgilangan soliqni (kumush, oltin, otlar, g'alla) o'z vaqtida poytaxtga yetkazishi shart edi.

Agar biror bir vassal davlat ushbu kelishuvni buzsa yoki qo'shni Misr yoxud Bobil bilan maxfiy ittifoq tuzishga urinsa, unga nisbatan shafqatsiz jazo choralari qo'llanilgan. Ossuriya davlat siyosatining o'ziga xos eng qattiq elementi — bu "aslahu" (aholini ommaviy majburiy ko'chirish/deportatsiya) tizimi edi [8].

Ushbu siyosatdan ko'zlangan asosiy maqsad:

Milliylik va mahalliy vatanparvarlik tuyg'ularini yo'qotish orqali isyonlarning oldini olish;

Ishchi kuchini va hunarmandlarni imperiyaning markaziy shaharlarini (Nineviya, Nimrud, Dur-Sharrukin) qurishga safarbar etish;

Chekka va bo'shab qolgan hududlarni iqtisodiy jihatdan jonlantirish [9].

Tadqiqotlarga ko'ra, Yangi Ossuriya davrida 3 milliondan ortiq inson Yaqin Sharq bo'ylab majburan ko'chirilgan, bu esa mintaqaning demografik va iqtisodiy xaritasini butunlay o'zgartirib yubordi [8].

Miloddan avvalgi VIII–VII asrlarda Yaqin Sharqda neft kabi resurslar bo'lmasa-da, metall zaxiralari va xalqaro savdo yo'llarining ahamiyati juda yuqori edi. Ossuriya imperializmi hududni faqat harbiy nazorat nuqtai nazaridan emas, balki iqtisodiy resurslarni qo'lga kiritish, transport yo'llarini boshqarish va xomashyo konlarini egallash sifatida ham baholadi [3]. Imperiyaning tashqi ekspansiyasi asosan uchta strategik yo'nalishga qaratilgan edi:

G'arbiy yo'nalish: O'rta Yer dengizi qirg'oqlarini, xususan, boy Finikiya savdo shaharlarini (Tir, Sidon) bo'ysundirish va dengiz savdosidan keladigan boj tushumlarini nazorat qilish [1].

Shimol va Sharqiy yo'nalish: Kichik Osiyo va Eron tog'laridagi boy temir, mis konlari hamda armiya uchun hayotiy zarur bo'lgan ot zaxiralarini o'z tasarrufiga olish [10].

Janubiy yo'nalish: Qadimgi madaniyat va ulkan iqtisodiy salohiyat markazi bo'lgan Bobil hamda Fors ko'rfaziga chiquvchi savdo yo'llarini egallash [2].

Mil.avv. VII asrning birinchi yarmida shoh Esarxaddon va uning vorisi Ashshurbanipal davrida Ossuriya hatto qadimgi Misrni ham zabt etib, Memfis va Fiva shaharlarini egalladi [4]. Bu davrda imperiya tarixiy xaritalardagi eng ulkan sarhadlariga yetdi.

XIX asr oxiridagi “Buyuk o‘yin” diplomatik kelishuvlar bilan yakunlangan bo‘lsa, qadimgi Yaqin Sharqdagi imperial gegemonlik kurashi ancha fojiali tugadi. Ossuriya harbiy mashinasining haddan tashqari kengayishi, doimiy urushlar sababli ichki iqtisodiyot va demografiyaning charchashi, shuningdek, bo‘ysundirilgan xalqlarning uzluksiz qo‘zg‘olonlari imperiyani inqiroz yoqasiga keltirib qo‘ydi [9].

G‘arbiy yo‘nalish: O‘rta Yer dengizi qirg‘oqlarini, xususan, boy Finikiya savdo shaharlarini (Tir, Sidon) bo‘ysundirish va dengiz savdosidan keladigan boj tushumlarini nazorat qilish [1].

Shimol va Sharqiy yo‘nalish: Kichik Osiyo va Eron tog‘laridagi boy temir, mis konlari hamda armiya uchun hayotiy zarur bo‘lgan ot zaxiralarini o‘z tasarrufiga olish [10].

Janubiy yo‘nalish: Qadimgi madaniyat va ulkan iqtisodiy salohiyat markazi bo‘lgan Bobil hamda Fors ko‘rfaziga chiquvchi savdo yo‘llarini egallash [2].

Mil.avv. VII asrning birinchi yarmida shoh Esarxaddon va uning vorisi Ashshurbanipal davrida Ossuriya hatto qadimgi Misrni ham zabt etib, Memfis va Fiva shaharlarini egalladi [4]. Bu davrda imperiya tarixiy xaritalardagi eng ulkan sarhadlariga yetdi.

XIX asr oxiridagi “Buyuk o‘yin” diplomatik kelishuvlar bilan yakunlangan bo‘lsa, qadimgi Yaqin Sharqdagi imperial gegemonlik kurashi ancha fojiali tugadi. Ossuriya harbiy mashinasining haddan tashqari kengayishi, doimiy urushlar sababli ichki iqtisodiyot va demografiyaning charchashi, shuningdek, bo‘ysundirilgan xalqlarning uzluksiz qo‘zg‘olonlari imperiyani inqiroz yoqasiga keltirib qo‘ydi [9].

Mil.avv. VII asr oxiriga kelib, Ossuriyaning ikki eng ashaddiy raqibi — mustaqillikka erishgan Yangi Bobil podsholigi (Xaldeylar) va sharqdagi quvvatli Midiya davlati Ossuriyaga qarshi kuchli harbiy-siyosiy ittifoq tuzdi [1]. Ushbu ikki tomonlama ittifoqning strategik harbiy yurishlari natijasida: Miloddan avvalgi 614-yilda Ossuriyaning qadimgi diniy markazi — Ashshur shahri vayron qilindi [2].

Miloddan avvalgi 612-yilda esa ittifoqchilarning qamalidan so‘ng imperiya poytaxti — muhtasham Nineviya shahri yer bilan bitta qilindi [7].

Miloddan avvalgi 609-yilda Xarran jangida so‘nggi ossuriyalik harbiy bo‘linmalarining tor-mor etilishi bilan Ossuriya davlati siyosiy sahnadan butunlay o‘chirildi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, imperiya tomonidan amalga oshirilgan harbiy islohotlar, davlat miqyosidagi razvedka tarmog‘i, pochta-logistika tizimi, vassallik shartnomalari va deportatsiya siyosati o‘zaro uzviy bog‘langan yagona strategik boshqaruv modelini tashkil etgan. Aynan ushbu tizim Ossuriyaga uzoq vaqt davomida Yaqin Sharq mintaqasida geosiyosiy ustunlikni saqlab qolish imkonini bergan. Shu bilan birga, imperiyaning haddan tashqari harbiy

ekspansiyasi, iqtisodiy resurslarning keskin safarbar etilishi hamda bo'ysundirilgan xalqlarning muntazam qarshiligi uning ichki barqarorligini izdan chiqargan asosiy omillardan biri bo'lgan.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Yangi Ossuriya imperiyasi qadimgi Yaqin Sharq tarixida markazlashgan davlat boshqaruvi, muntazam professional armiya, rivojlangan razvedka tizimi va puxta o'ylangan geosiyosiy strategiyani yagona boshqaruv mexanizmiga birlashtira olgan ilk yirik imperiyalardan biri sifatida alohida o'rin egallaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Ossuriyaning siyosiy va harbiy qudrati faqat zabt etilgan hududlar soni bilan emas, balki davlat boshqaruvining mukammalligi, axborot almashinuvining tezkorligi, diplomatik nazorat hamda iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish tizimi bilan ham belgilanadi.

Ossuriya yaratgan ma'muriy va boshqaruv mexanizmlari keyinchalik Ahamaniylar (Fors), Iskandar Maqduniy va hattoki Rim imperiyasi uchun davlatchilik poydevori va andozasi bo'lib xizmat qildi [10]. Imperiyaning tez sur'atda yuksalishi va fojiali inqirozi bugungi kunda ham xalqaro geosiyosiy raqobatning murakkab tabiatini hamda yirik imperial tizimlarning ichki zaiflik qonuniyatlarini tahlil qilishda eng asosiy va fundamental ilmiy manbalardan biri bo'lib qolaveradi.

Mazkur tadqiqot natijasida Ossuriya imperiyasining tarixiy taraqqiyoti faqat harbiy yurishlar ketma-ketligi sifatida emas, balki harbiy boshqaruv, razvedka, logistika, diplomatiya va iqtisodiy siyosatning o'zaro uyg'unlashgan geosiyosiy tizimi sifatida baholandi. Bu yondashuv Ossuriya davlatchiligining tarixiy mohiyatini chuqurroq ochib berish bilan birga, uning qadimgi dunyo siyosiy taraqqiyotiga qo'shgan hissasini yangicha ilmiy nuqtai nazardan talqin qilish imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqot davomida Ossuriya davlatining ma'muriy boshqaruv tajribasi, markaz va viloyatlar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish usullari hamda axborot almashinuvi tizimi keyingi davrlardagi Ahamaniylar davlati, Iskandar Maqduniy imperiyasi va Rim imperiyasi boshqaruv tizimlarining shakllanishiga muayyan darajada ta'sir ko'rsatgani asoslandi. Shu jihatdan Ossuriya davlati jahon davlatchiligi tarixida keyingi imperiyalar uchun muhim tarixiy tajriba maktabi vazifasini bajargan.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, unda Ossuriya imperiyasining geosiyosiy strategiyasi va davlat boshqaruvi zamonaviy tarixshunoslik yondashuvlari asosida kompleks tahlil qilindi hamda uning Yaqin Sharq mintaqasidagi siyosiy jarayonlarga ta'siri qayta baholandi. Olingan natijalardan "Qadimgi Sharq tarixi", "Jahon tarixi", "Davlatchilik tarixi" va "Xalqaro munosabatlar tarixi" fanlarini o'qitishda, shuningdek, qadimgi imperiyalar tarixini o'rganishga bag'ishlangan keyingi ilmiy tadqiqotlarda nazariy va amaliy manba sifatida foydalanish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Saggs, H.W.F. The Might That Was Assyria. London: Sidgwick & Jackson, 1984, pp. 75-112.
2. Grayson, A.K. Assyrian Royal Inscriptions. Volume 2. Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1976, pp. 201-235.
3. Radner, K. The King's Personal Army: Assyrian Military History and Logistics. Oxford: Oxford University Press, 2015, pp. 45-89.
4. Roux, G. Ancient Iraq. 3rd Edition. London: Penguin Books, 1992, pp. 280-315.
5. Postgate, J.N. Taxation and Conscription in the Assyrian Empire. Rome: Biblical Institute Press, 1974, pp. 118-140.
6. Parpola, S. The Correspondence of Sargon II, Part I: Letters from Assyria and the West. Helsinki: Helsinki University Press, 1987, pp. 54-72.
7. Liverani, M. The Ancient Near East: History, Society and Economy. London: Routledge, 2014, pp. 480-510.
8. Oded, B. Mass Deportations and Deportees in the Neo-Assyrian Empire. Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 1979, pp. 18-35.
9. Olmstead, A.T. History of Assyria. Chicago: University of Chicago Press, 1923, pp. 450-495.
10. Frahm, E. (Ed.). A Companion to Assyria. Malden: Wiley-Blackwell, 2017, pp. 190-220.